

HET INDISCH NIEUWS

N.V.
„HET INDISCHE NIEUWS”
Directeur: G. de Pree
Hoofredacteur:
L. F. Tijmstra

Bureau Red. en Admin.:
Vondelstraat 125
Tel. 391429 - Giro 85369
's-GRAVENHAGE
Abonnementsprijs:
p. kw. f 4.—, p. Nr. f 0.35

Geïllustreerd Weekblad uitsluitend gewijd aan de Overzeesche Gebiedsdeelen

Voor advertenties wende men zich uitsluitend tot het Bureau Bouwmeester en v. Leeuwen, Heerengracht 60, Amsterdam.

Het Japansche Gif

Herhaaldelijk blijkt, dat men in breede kringen van ons land er zich nog onvolgende van bewust is, dat wat zich thans in Indië afspeelt, een fase vormt, de laatste, willen wij hopen, van den oorlog, dien wij met Japan hebben gevoerd. Al hebben de Jappen gecapituleerd, de stryd was daarmede allerminst ten einde. De Japansche haatpropaganda, op ongelooflijk geraffineerde wijze gedurende drie en een half jaar gevoerd, heeft een situatie in het leven geroepen, die alle kenmerken van den oorlogstoestand bezit. Aan een dergelijke situatie maakt men geen einde door een struisvogelpolitiek te voeren, die de oogen voor de werkelijke feiten gesloten houdt.

Tot goed begrip van de zaak doet men goed na te gaan hoe de verhoudingen waren tot op het oogenblik waarop de Japansche horden Indië binnenvielen. Wij hebben enkele weken geleden reeds, — in ons artikel „Haatgevoelens” in „Het Indisch Nieuws” van 2 Maart j.l. —, erop gewezen, dat in Maart 1942, toen de Japansche troepen op Java oprukten, er onder de inlanders, óók onder de rampokkende inlanders, die van den ontstane chaos profiteerden, een wonder van goodwill bleek te bestaan voor de levens der Europeanen. Er werd hun geen kwaad gedaan. Geen inlander strekte een schennende hand naar onze vrouwen en mannen en kinderen uit. Er viel in die dagen nergens eenig teeken van vijandigheid tegen de Europeanen waar te nemen en dit nu, — zoo schreven wij in bedoeld artikel —, zal altijd een sprekend en overtuigend bewijs blijven van de goede verhouding, van de volkomen afwezigheid van haatgevoelens tusschen de inheemsche en Nederlandsche bevolkingsgroepen.

Sedert dien heeft de Japansche haatpropaganda, vooral onder de jeugd, haar verderfelijke werk gedaan. Het Japansche vergif werd niet met een kleine dosis toegediend, maar met liters tegelijk, dag aan dag en uur op uur. Het Japansche fascisme en het inheemsche communisme vonden elkaar direct na de capitulatie. Het gezonde, eerlijke nationalisme kwam in de verdrinking. Geen goedwillende nationalist kreeg onder den dwang der terroristen de kans zich te uiten en zijn verlangens kenbaar te maken. Drie-en-een-

half jaar hadden de Japanners ongestoord de gelegenheid hun gif en haatcampagne te voeren en wanneer men zich realiseert met welke middelen zij dit hebben gedaan, met welke geraffineerdheid en intensiteit, dan zijn de gevolgen daarvan op de millioenenmassa toch nog uiterst gering geweest. Wanneer men het percentsgewijze zou willen uitdrukken, zou men, gelooven wij, met drie procent aan den hoogen kant zijn. Op zeven-en-negentig procent van de bevolking had het Japansche gif geen uitwerking.

Die 3 procent echter vormen dan ook juist de groep, die met de Japansche wapens en onder Japansche leiding zich op de meest barbaarsche en voor een snellen heropbouw van het land fatale wijze kan laten gelden.

Wij hebben dus deze feiten vast te stellen: Op het oogenblik, dat de Japansche bezetters in Indië kwamen, was er geen sprake van vijandschap tusschen de inheemsche en Europeesche bevolkingsgroepen. En in de tweede plaats: Op het oogenblik, waarop de Japanners met geweld Indië binnendrongen, bevond er zich in Indië niet één enkele politieke groep van inheemschen, die verbreking van de banden met Nederland voorstond. Dat de zaken nu zoo geheel anders liggen, is dus de uitwerking van het Japansche gif. Deze uitwerking te niet doen, is onze eerste en grootste taak.

Er is dezer dagen een brochure verschenen, waarin Indië's wenschen zijn vastgelegd tot op het moment, waarop de Japanners kwamen. Men vindt er in een korte samenvatting van het in 1942 te Batavia gedrukt rapport van de commissie-Visman. Uit dit rapport blijkt o.a. de mate van inspanning die de Nederlanders zich getroost hebben om de volken van den Archipel te ontwikkelen en op te leiden tot zelfbestuur. Het rapport toont tevens aan, dat zelfs de meest extremistische en linksche groepen, — vóór de Japanners kwamen —, de verhouding tot Nederland niet wenschten af te breken.

Het feit, dat deze verbreking in bepaalde kringen op Java thans wél wordt gewenscht, — hoewel men mag aannemen, dat de groote meerderheid des volks slechts innig naar herstel van rust en recht verlangt, is het gevolg van de die-

pe doorwerking gedurende 3½ jaar van het Japansche gif.

Rust en Recht, ziedaar wat de inheemschen op Java vóór alles verlangen. De terugkeer der Nederlanders op de eilanden buiten Java wordt overal door de inlanders beschouwd als het begin van een nieuwe periode van recht en rust. Zij geven aan deze gevoelens vrij uiting, omdat zij niet bedreigd worden door het bloedige geweld der extremisten. Op Java kan men zich niet op deze eigen vrije wijze uiten, maar millioenen denken er evenzoo over. Daarom ook juichen wij de aankomst van Nederlandsche troepen op Java toe; zij zullen er de rust herstellen, de rust, die tegelijk het Recht besloten houdt. Men moet goed bedenken, dat twee-en-veertig jaar lang in Indië vrede en veiligheid was, behalve dan enkele locale en tijdelijke storingen. Dit zijn de cardinale feiten der eerste veertig jaren dezer eeuw in Indië: de vereeniging van alle volken van den Archipel tot het staatkundige geheel, hetwelk, met de erkenning van de zedelijke roeping, de belangen van Indië niet langer bij die van het moederland achterstelde en ten slotte de merkwaardige economische ontwikkeling, welke, met groote exportsaldi, de middelen verschafte voor de verbreiding van het onderwijs en voor talloze landsdiensten, welke de belangen van de bevolking dienden. Alle groepen, waarmede de commissie-Visman overleg heeft gepleegd, hebben de groote betekenis van dit alles erkend. Niet één, die de staatkundige banden met Nederland wenschte te verbreken. Als er kringen zijn, waar die wensch thans wél bestaat, is hij ontstaan en gegroeid als een vrucht der fascistische en haatdragende Japansche propaganda.

Het Japansche gif.

Hoe kan dit het spoedigst en meest afdoende in zijn gevolgen te niet worden gedaan?

Door het brengen van Rust en Recht. Zoo hij er ooit belangstelling voor heeft gehad, laat de eenvoudige inlander in de dessa, — zooals er tientallen millioenen zijn —, thans, nadat zij vele maanden getraineed hebben, het verloop der besprekingen in Batavia volkomen onverschillig. Hij wil rust en recht, hij wil vrede en veiligheid. In dat opzicht hebben onze troepen op Java een hooge moreele taak te vervullen.

Landing op Bali

Rustige bezetting, zonder dat er een schot werd gelast

1 Maart. De avond vóór de landing op Bali.

Het troepenschip „Rocksand” doorklieft met 10 mijls vaart het gladde oppervlak van de zee rond Bali.

Het is een warme dag geweest, de zee licht en het boegwater spat als zilveren vonken weg.

Achter ons vaart de „Santog”, boordlichten aan, en zoo nu en dan flikkert een fel licht beurtelings van beide schepen. Er wordt geseind en de sterren spelen mee in dit stille spel op den oceaan.

Vooruit moeten de L.C.T.'s, de landingschepen, liggen, geëscorteerd door de „Kortenaer” van de Koninklijke Marine, maar we zien ze niet in dezen tropenacht, die niet anders is dan elke stille nacht op zee in den Archipel, maar die voor de ongeveer 3400 man landingstroepen, die aan boord van de schepen zijn, misschien meer beteekent dan welke nacht ook in de laatste maanden.

Want morgen is het D-dag voor Bali, morgen om 8 uur zullen twaalf LCA's (kleine landingsboten) op het strand afsnellen en zullen 360 jonge kerels als eersten landen op een der schoonste eilanden van dezen archipel.

Boven op het dek klinkt muziek, een mondharmonica begeleidt het gezang van de jongens van het 1e en 2e bataljon van het 1e Java-echelon uit Siam, die daar 5 maanden training hebben ontvangen.

Liedjes die ze daar in Voor-Indië geleerd hebben en nu meenemen naar Bali.

Jaren lang zijn ze weg geweest uit Indië, jaren in Japansche gevangenschap, die hard en bitter waren, maar waarin ze elkaars krachten hebben kunnen meten en hebben geleerd op elkaar te vertrouwen. Vele van hun vrienden zijn achtergebleven, ergens in Thailand, maar de overblijvenden zijn het 1e en 2e bataljon geworden.

Vrijwillig!

En nu komen ze terug, regelrecht van Siam.

„Het is de bedoeling dat er geen schot gelost wordt morgen.”

Een ieder hoopt het, van harte.

Niet omdat onze marinemensen, mariniers en kerels van het landleger bang zijn, maar omdat ieder hier aan boord voelt, dat het volk van Nederlandsch-Indië en wij te veel samen hebben doorgemaakt om nu elkaar te bekampen; omdat ieder beseft dat deze „Indonesische kwestie” zonder bloedvergieten opgelost moet worden.

Inderaad, dit is de stemming aan boord van ieder. Geen opgezweepte gevoelens, geen vechtlustige houding, maar een diep doordrongen zijn van de verantwoordelijkheid die op ieder, zonder uitzondering, rust.

„Het is mijn bedoeling Bali te bezetten, zonder dat er een schot wordt gelost.”

In de sfeer van dezen wensch van den commandant gaat deze laatste warme avond voor Bali voorbij...

En er is niet geschoten.

Zonder enigen tegenstand is Bali bezet en de houding van ieder, die aan deze rustige operatie deelnam, was voorbeeldig.

Het had een romantische operette kunnen zijn, deze eerste morgen vóór en op Bali.

's Morgens, juist bij het opgaan van de zon, ging om zoo te zeggen het doek voor de voorstelling op en kon men het prachtige decor voor de eerste acte bewonderen: de Balineesche Oostkust, Sanoer-strand, met op den achtergrond de palmen, en op den voorgrond de zee van een wonderlijke diep-blauwe kleur.

Hr. Ms. „Kortenaer” lag op eenigen afstand uit de kust, vlak bij de twee Nederlandsche Marine-LCT's, die zij den heelen weg geëscorteerd had. Verder verspreid 3 LCT's met 200 voertuigen en de twee troepen-transportschepen.

Generaal-majoor W. Schilling
richt zich tot de troepen.

Later moet de „Pahud” met de Roode Kruis-staf nog verschijnen, die gelijk met het geheele convoi uit Soerabaja vertrok, doch het tempo niet kon bijhouden.

Om half acht gaat de eerste „wave” in de booten op de troepenschepen. Twaalf LCT's, in totaal met 360 man aan boord: troepen en permensen.

In de verte komt een Balineesche vischer in zijn prauw en gooit rustig zijn net uit, niets had waarschijnlijk beter de sfeer kunnen typeeren, waarin deze landing werd uitgevoerd.

Boven het eiland vliegen twee Engelsche jagers voor verkenning, maar het is eigenlijk niet noodig...

Daar gaan ze, de LCA's keurig in formatie, met Engelsche mariniers als roer-gangers. Op den linkervleugel 2 sloepen van de Koninklijke Marine met de beach-party.

Recht op het strand aan, waar eenige groepjes te onderscheiden zijn, Jappen, die thans officieel krijgsgevangen worden gemaakt.

Maar er is nog een andere figuur, en hij is het eigenlijk, die ons welkom heet op Bali, Maveur, een Belgische schilder, die hier reeds 14 jaar woont en met zijn Balineesche vrouw de Nederlanders komt begroeten.

Kunnen we beter welkom op Bali wenschen?

Col. Kemp, de Britsche liaison-officier, die hier reeds eenige dagen vertoeft, handelt het officieele welkom snel af, een paar handdrukken, eenige ferme klappen op de schouders van oude vrienden en daar zijn we dan, Nederlanders, terug op Bali na 4 jaren Japansche bezetting.

De troepen trekken onmiddellijk door, het binnenland in, allereerst naar een door luchtfoto's ontdekte, nieuwe fabriek, 2 km. benoorden Sanoer. Verder naar Den Pasar en naar het vliegveld Koeta.

De Nederlandsche legercommandant, Overste Termeulen, heeft onmiddellijk de Jappen ontmoet, die zwiingend en stram opgesteld zijn, aan het hoofd de leger-

commandant, Col. K. Tsuneoka en de Marine-commandant Capt. S. Okuyama.

Op het strand is het vol geworden, de tweede en derde „wave” zijn reeds aan land en de 3 LST's met auto's en materiaal zijn eveneens het strand opgelopen. Tractor-motoren brommen, korte bevelen klinken, Jappen sjouwen met kisten en bagage, en dan zakt het scherm voor het einde van de eerste acte: de landing op Sanoer-beach, geleid door de Koninklijke Marine, onder leiding van kapitein ter zee Tetenburg.

Den Pasar beteekende voor ons allereerst het Bali-hotel.

Een keurige mandi-kamer, een frisch bed, schoone lakens, na bijna 2 dagen op een volgepakt troepen-transportschip.

Verder beteekende het de pasar voor de fotografen en camera-mensen, en last but not least het Hoofdkwartier, waar om half drie dezen middag de Nederlandsche

en de Engelsche vlag in top werden gheschen.

Om eerlijk te zijn, het zijn niet de eenige vlaggen op het eiland. Rood-wit ziet men ook hier en daar, zonder dat er evenwel eenig teeken van verzet of ontstemming bij de bevolking te bespeuren valt.

Onze djongos draagt rood-wit en is een van de besten, die we ooit gehad hebben. Vriendelijk, voorkomend en hulpvaardig.

En waarom zou hij geen rood-wit dragen als uiting van zijn politieke gevoelens...

Morgen vroeg stoomt de kleine boot op naar Benoa, waar de „port-party” en 2 peletons van de Marine van boord gaan.

En dan zal Bali voor een groot deel weer het oude Bali zijn, want insiders zeggen dat er weinig, zeer weinig veranderd is op dit wonderde eiland.

En gelukkig maar!

ANDRE J. SCHUWER,
Marine-correspondent.

Rechts Dr. Van Mook, achter den vice-admiraal A. Pinke lt.-generaal S. H. Spoor.

50000

(Slot)

Hollanders, bevrijd uit hunne gevangenschap, vinden te Suez een hartelijke ontvangst

Nadat zij alle mogelijke ellende in de Japansche concentratiekampen hebben geleden, keeren zij eindelijk naar huis terug, om een nieuw leven te beginnen.

In ons vorig artikel hebben wij de ontvangst in Suez beschreven.

Alvorens met dit nieuwe onderwerp te beginnen, wil ik de aandacht vestigen op de buitengewone voorbereidingen, die door den Hollandschen Repatrieringsdienst zijn getroffen onder de bewonderenswaardige leiding van den majoor van der Steen.

Het is deze laatste, die de eigenlijke organisator is van het Rapwi-kamp dat hij van de Britten ten gebruike kreeg. Geholpen door het geheele personeel van den Rep. Dienst, hetwelk zich te Ataka bevindt, is dit kamp een groot succes geworden.

Majoor van der Steen mag met recht trotsch zijn op de verkregen resultaten. De Rep. dienst heeft er toe bijgedragen om aan duizenden Hollanders die van alles beroofd waren, het hoognoodige te verschaffen en tevens een hartelijke ontvangst te bereiden.

Terwijl ik van de eene groep repatrieerenden naar de andere ga, onderhoud ik mij met verschillende van hen en zoo kom ik allereerst bij: **Een jonge verpleger.**

Hij was tijdens de Japansche bezetting werkzaam in een hospitaal en noemde mij eenige trieste getallen, die betrekking hadden op de sterfte door malaria. Op 650 gevallen kwamen er 500 dooden voor. De voeding was meer dan slecht; in sommige kampen kregen de menschen alleen

maar oebi te eten, een zoete aardappel die gekookt werd genuttigd.

Een ingenieur uit de suiker-industrie.

Deze was spoedig met mij in een geanimeerd gesprek en gaf als zijn meening te kennen, dat de suiker-industrie in Indië weer spoedig zou opleven. Hij had het over de technische situatie op de fabrieken. Op het oogenblik werken deze op Java nog niet, men zal zekeren tijd noodig hebben om grondstoffenvoorraden te maken en het ergste gesleten deel van het materiaal te vernieuwen. Maar hij was er zeker van, dat binnen afzienbaren tijd deze industrie haar plaats in de voorste rijen zal innemen.

Een leeraar.

Een man met kaalgeschoren hoofd, slechts gekleed in een broekje, wiens tanden allen door de Jappen uit zijn mond zijn geslagen, keert na 24 jaar verblijf in de tropen terug. Hij was leeraar aan een school te Batavia, geïnterneerd als vele anderen werd hij hoofd van een vrouwen-kinderkamp. Alle „vergrijpen” die daar werden geconstateerd kwamen op zijn hoofd neer, zijn rug en schouders dragen nog de littekens der ondergane mishandeling. Desondanks vocht hij dagelijks om verzachting van het lot der vrouwen en kinderen te verkrijgen. Dan zegt hij opeens. „Als het dat alleen nog maar was geweest”. En dan vertelt hij hoe iedere week de vijf mooiste meisjes en vrouwen door Japansche officieren werden uitgekozen om van haar niet te noemen handelingen te eischen, en dit door hare fiere weigering voor velen

den dood heeft betekend. Na een jaar protesteeren afgewisseld door mishandeling slaagde hij er in eindelijk op dit punt verbetering te krijgen. Dan zwijgt hij even, doodsom van het praten. Drie jaren heeft hij volgehouden, heeft hij den moed er bij de anderen ingehouden, heeft hij aan alle ziekten weerstand geboden, vervolgens zegt hij: „Ja, ik zie dat U medelijden met mij heeft, maar zegt toch aan ieder dat wij ons vertrouwen in de toekomst niet verloren hebben. Wij willen alles vergeten om weer te kunnen bevinnen, dat is in ons belang en in dat van de kinderen”. Ik vernam dat hij eigen vrouw en kind had verloren; wat hemzelf betrof zou hij over eenige maanden naar Indië terugkeeren om er weer een school op te richten.

„Wat moet U van Indië houden zeg ik”. Hij fronsde de wenkbrauwen en antwoordde enigszins aarzelend: „In het begin vond ik het moeilijk in Indië, maar de laatste 20 jaar heeft Indië mijn geheele hart. Ik zou moeilijk kunnen leven als ik niet weer terug mocht keeren”.

De heer Zananiri spreekt dan nog met een jongetje, waarmee hij goede vrienden wordt maar geen schijn van kans krijgt om iets te vernemen, daar dit ventje van 10 jaar hem al dien tijd met zijn kindervragen overstelpt.

Vervolgens begeeft hij zich naar zeven Franscaner Zusters en een priester, die na negen jaren tropenleven terugkeeren. De priester verzekert hem dat meer dan 60% van de geestelijken, die zich in Indië bevonden, om het leven zijn gekomen. Ook zijn eenige wensch is, weer te mo-

gen terugkeeren onder de Indische bevolking, die hem zoo lief is geworden; dit volk verdient vrij te worden, zij zijn zeer ijverig en werken hard.

Het vertrek.

Op deze wijze zijn er voor de repatrieerenden twee dagen voorbij gegaan. Ook voor mij, die er een volk leerde kennen met zijn mooie cultuur en zijn gedegen goedheid. Om 5 uur vertrekt de Johan de Wit. Om 4 uur gaat het laatste groep-

je Hollanders met het treintje mee. Aan boord gekomen, zie ik het wonder dat heeft plaats gevonden, om al deze repatrieerenden eenig comfort te verschaffen.

Plotseling hoor ik de klanken van een lied gezongen door een paar inheemschen en begeleid op de gitaar. Vele repatrieerenden staan er om heen en luisteren. Ik word erdoor getroffen, de bekoring van het verre oosten, wie wordt daar niet door gegrepen? Waarin kan dit alles beter vertolkt worden, dan in het eigen

lied van dat verre land? De sirene loeit, we verlaten het schip; men wuift zooals bij ieder vertrek, terwijl meestal een vertrek eenigszins droevig aandoet, is dit vertrek een vreugde om gade te slaan. Hier wapperen de zakdoeken vrolijk, zij schijnen het verleden te willen uitwisschen, hier klinkt het afscheidsgeroep opgewekt en blij. De blijheid van de hoop. Ik volg de boot met de oogen, terwijl het zog zich reeds oplost in de golven, die het overspoelen.

De eerste Indonesiërs in Nederland

Een Atjehsch gezantschap naar Prins Maurits in 1602

Toen de Eerste Schipvaart der Nederlanders naar Oost-Indië onder Cornelis de Houtman in 1595/1597 plaats vond, gingen er al dadelijk eenige Oostersche vreemdelingen mee op de thuisreis.

Zij waren: Abdoel, de loodstolk uit Bantam, die de schepen daarvandaan langs Java's Noordkust over Japara, Sedajoe en Bawean naar Bali leidde; Joan, een Portugeesche Malaka-kleurling, ook uit Bantam; een Chinees, twee Malabaren uit voor-Indië; een Javaansch knaapje van 8 jaren, geboortig uit Grisee, en twee inboorlingen van Madagascar, genaamd Laurens (zooals dat eiland vroeger ook wel heette) en Madagascar.

Van de verdere lotgevallen van dit gezelschap is niet veel bekend; alleen dat de Madagascaren zich Europeesch kleedden en niet naar hun land van herkomst terug wilden.

Met den loods Abdoel liep het minder goed af. Hij voer naar de Oost terug met de vloot van Jacob van Heemskerck, maar werd in 1599 te Bantam op aanstoken der Portugeezen vermoord, wegens de diensten die hij de Nederlanders had be-
wezen.

De eerste tocht van de Houtman was geen succes. Het doel van de reis, de specerij-eilanden Ambon en Banda, werd niet bereikt. Het commercieele resultaat was onbevredigend; één schip had slechts een halve lading peper. Van de 242 koppen der bemanning vielen er onderweg 150 in gewapende ontmoetingen met inboorlingen of aan ziekten; twee bleven achter op het lokkende eiland Bali. De rest kwam na ruim twee jaren in staat van uitputting te Amsterdam aan.

Maar niettegenstaande dit ongunstige resultaat lieten onze voorouders zich niet ontmoedigen. De Spanjaarden stonden nog wel in het land, maar binnen anderhalf jaar voeren vijf vloten uit met 22 schepen langs verschillende wegen naar Oost-Indië! Een half jaar na hun terugkomst vertrokken ook weer Cornelis de Houtman en zijn broer Frederik, op de schepen de Leeuw en de Leeuw van De Moucheron, een ondernemenden koopman te Veere.

Deze schepen kwamen in Atjeh terecht, toen een der twee groote vorstendommen van den archipel, het andere was Mataram. Atjeh was toen een bloeiend handelscentrum, stapelplaats van peper en waren van Noord en Zuid, Oost en West. Het was in opkomst, het veroverde Pedir en Pasei aan de Oostkust en Priamon aan de Westkust. Het had contact met de mogendheden van Voor- en Achter-Indië en Atjesche schepen werden tot

in de Roode Zee aangetroffen. Tijdens liet bezoek van de gebroeders De Houtman was de hoogbejaarde Aladin Sultan van Atjeh. En het optreden van Cornelis de Houtman had hier al even weinig succes als op de eerste reis te Bantam.

Onze schepen werden overvallen, Cornelis werd vermoord, zijn broer Frederik werd aan land gevangen genomen. De schepen ontkwamen aan den overval en voeren weg, wat voor de achtergebleven gevangenen natuurlijk slecht uitkwam.

Frederik werd gemarteld en men wilde hem dwingen tot het Mohammedaansche geloof over te gaan. Hij bleef echter standvastig en hield zich, in zijn gevangenschap bezig met het maken van een Maleische woordenlijst en met sterrekundige waarnemingen; hij schreef over zijn ervaring een merkwaardig boekje.

De Sultan van Atjeh had intusschen een brief gekregen van Prins Maurits, waarin behalve op de vrijlating van de gevangenen, werd aangedrongen op de zending van een gezantschap. Ondernemend als de Atjehers waren gaven zij

prompt daaraan gevolg. Zij wilden zelf een oordeel hebben met wie zij verder het voordeeligst handel konden drijven, met de Nederlanders of met de Portugeezen, die zich toen reeds te Malaka hadden gevestigd.

Frederik en de zijnen werden bevrijd door twee schepen uitgerust door Ten Haeff, koopman en tevens burgemeester van Middelburg.

Het gezantschap schepte zich ook in op deze Zeeuwsche schepen. Bij Sint Helena veroverden de onzen een groot Portugeesch schip, waardoor natuurlijk hun aanzien bij de Atjehers steeg.

De ambassade bestond uit de gezanten Abdoel Zamat, Sri Mohamad, nog een Atjehsch edelman Meras San en nog eenige volgelingen. De eerstgenoemde, een oude man, stierf kort na aankomst te Middelburg. Hij kreeg een deffige begrafenis; de Staten van Zeeland en de Magistraten van Middelburg liepen mee in de stoet; het lijk werd op de Mohammedaansche wijze op de rechter zijde gelegd in de kist, waarop zijn zwaard lag. Hij

Spraeckende woord-boeck, In de Maleysche ende Madagaskar- sche Talen / met vele Arabische ende Turcsche woorden:

Inhoudende swaerstaam, ufsprekinghen in de Maleysche / ende die in de Madagaskarsche spake / met alderhande woorden ende namen / gheset naer op de vanden A. B. C. alles int Aelsterduytsch verduytscht.

Noch sijn hier bygeboecht de Declinatie van vele vaste Sterren / stamde ontrent den Zuid-pool : hoer desen tijdt noyt gesien.

Sonderling nut voor de ghene die de Landen van Oost-Indien besoecken: ende niet min vermakelic voor alle curieuse Lief-hebbers van vreemdelicydt. Alles ghesheldt, gheobserveert, ende beschreven door

Frederick de Houtman van Gouda.

TAMSTELREDAM,

By Jan Czwerts, Cloppenburg / Boeckvercooper / op't Waeter / inden groeten Spital. N. v. C. ende 1611.

Met Privilegio van acht jaren.

De eerste Maleische grammatica door Frederik de Houtman na zijn terugkeer uit Atjeh geschreven.

kreeg een grafzerk met Latijnsch opschrift; dit is echter bij het opruimen van het kerkhof van de Oude Kerk verloren gegaan.

De gezant Sri Mohamad, die admiraal van Atjeh was geweest, reisde met de anderen over Dordrecht en Bommel naar de stad Grave, waarvoor Prins Maurits het beleg had geslagen. De Prins zond hun zijn eigen koets met nog andere wagens en een compagnie ruiters tegemoet. Zij werden in het legerkamp ondergebracht en door de Graven Ernst en Lodewijk van Nassau ontvangen. De gezant naderde Prins Maurits bukkend en bracht herhaaldelijk de sembah (groet met de handen tegen elkaar) en wilde hem de voetkus brengen, wat de Prins verhinderde door hem aan de arm op te heffen. Als tolk fungeerde een schepeling, die in Atjeh gevangen was geweest.

De gezant hield een toespraak met bevestiging van de vriendschappelijke gevoelens van den Sultan en produceerde als geloofsbrief den vermelden brief van Prins Maurits, waarop als bewijs van legitimatie het zegel van den Sultan was gedrukt. Geschenken werden overhandigd: een gouden kris met gevlamd lemmet en versierd met robijnen; een gouden schotel met twee pond kamfer, destijds een kostbaar geschenk, geschat op honderd ducaten het pond.

In zijn antwoord uitte de Prins zijn tevredenheid over hun behouden aankomst, dankte voor de geschenken van den Sultan en excuseerde zich dat hij hen verder niet persoonlijk gezelschap kon houden, omdat hij griep had.

De gezanten vertrokken achterwaarts loopend en kregen een kapitein met twintig musketiers als geleide. Den volgende dag werden zij door 's Prinsens stalmeester met eenige hovelingen door de legerplaats geleid, wat vier uren duurde. Er had een spiegelgevecht van ruiters met

Maurits ontvangt de afgezanten van den Sultan op Sumatra.

Foto Indisch Instituut.

pistolen plaats ter eere van de gasten, waarin deze veel plezier hadden. Vervolgens leidden de Graven Ernst en Loewijk hen door de schansen, waar de voornaamste gezant twee mortieren op de stad Grave afschoot. Daarna had een gemeenschappelijke maaltijd plaats, waar de Prins wegens zijn ongesteldheid niet aan deel nam. Zij bezochten dezen later nog en hadden een gesprek over de wijze van oorlogvoeren in Nederland en in Atjeh.

Daags daarna vertrokken zij in de koets van den Prins over Nijmegen en Buuren naar Utrecht en Amersfoort, waar zij overal feestelijk werden onthaald; ten slotte kwamen zij te Amsterdam. De Atjehsche ambassadeurs reisden naar hun land van herkomst.

Welke uitwerking dit bezoek aan Nederland toen in Atjeh had, valt niet meer na te gaan. In ieder geval werd daar kort daarna een handelskantoor opgericht, dat tot 1616 werkte.

Menschen reizen over zee

Daar zijn vaders aan boord; vaders, moeders, vrijgezellen en kinderen. Oorlogsweduwen en weezen. Een mengeling is het: een bonte mengeling van menschen, die allen, van Indië uit, naar Nederland gaan. Die allen tot rust hopen te komen. En die allen zoo spoedig mogelijk de narigheid willen vergeten: de verschrikking tijdens en na de Japansche bezetting.

Ze zijn nu aan boord, op weg naar Nederland. Op weg naar een nieuwe toekomst. Dagelijks komen ze een stapje dichterbij hun doel. Dagelijks boort het schip zich een vast aantal mijlen door de onstuimige golven van den nooit-tot-rustkomenden oceaan.

De naam van het schip? Die doet er niet toe. De tafreeltjes, die hieronder beschreven worden, komen op ieder schip voor. Op ieder schip, dat zijn lading rusteloze evacuë's torst naar het Moederland.

Zij werden afgeluisterd, de gesprekken. Héél onbescheiden — maar doelbewust. Om ze te publiceerden. Om de menschen in Nederland even een kijkje te geven op hetgeen er om gaat in het wezen van de evacuë's; van deze twintigste eeuwse landverhuizers. Van deze compacte massa aan boord van een Indië-Holland vaarder...

De Moeder:

Op den avond van vertrek uit Tandjong-Priok. In de rookerige, warm-gloeiende muzieksalon zitten moeder en kind. Zij: iets over de dertig; hij: iets onder de zes.

De moeder trekt het jongetje tegen zich aan en tipt even met haar lippen tegen het klamme voorhoofdje. Het kind kijkt op, ziet en vraagt dan zachtjes, héél zachtjes: „Mammie, waarom huil je?“...

De Vader:

In het ruim is de vader druk bezig het weerbarstig-krullende haar van zijn jongen te fatsoeneeren. Haarwater gaat er op; brillantine er in. En dan wrijven, stug wrijven: boenen is het haast.

Het kind kermt, spartelt tegen. Maar het helpt niet: de forsche mannenhanden weten niet van wijken.

Dan wordt het 't jongetje te machtig. In een plotseling opkomende bui om te wonden, wáár het kan, brult het krampachtig: „Schei uit, vader — je doet mij pijn. Moeder deed mij nooit zoo'n pijn, vroeger!“

De handen laten los; de kracht schijnt er bij tooverslag uit weggevloeid te zijn.

„Ach ja, jongen“, zegt hij dan, „je hebt gelijk; wás moeder er nog maar. Moeder deed nooit iemand pijn“...

Het Kind:

De groep „moeders-met-kleine-kinderen“ is aan de beurt om eten te halen. Twee vriendjes, die aan het spelen waren, houden bij de aankondiging van den omroeper onmiddellijk op.

— Ik ga nu eten, jôh: fijn, met mijn moeder!

— Ik niet, zegt de ander.

— Waarom niet?

— Ik kan niet met mijn moeder gaan eten.

— Waar is je moeder dan?

Even hokt het gesprek. Dan zegt de ander pardoos:

— Dood!

Weer houdt het gesprek even op. De jongen-met-de-moeder legt vertrouwelijk zijn arm op de schouders van het jongetje-zónder-moeder.

— Weet je wat? zegt hij. Dan ga jij met mijn moeder eten, jôh: ik blijf hier nog wel wat spelen... W. T.

Bandoeng

vóór, tijdens en ná de Japansche bezetting

(Van een bijzonderen medewerker.)

1941. Een prachtige bergstad, midden in de Preanger, met haar bevolking van vredelievende, opgeruimde Soendaneezen. Het welvarendste gebied van Nederl.-Indië. Geliefde verblijfplaats voor vacantiëgangers, woonplaats voor gepensioneerde „blijvers”. Het militaire centrum van het Kon. Ned. Ind. Leger.

Het aantal Nederlanders te Bandoeng breidt zich na den val van Nederland snel uit tot ± 30.000 zielen.

4 Dec. 1941. Mobilisatie der Militaire Luchtmacht. In een koortsachtig tempo wordt het aantal gevechtssklare toestellen tot het uiterste opgevoerd.

8 Dec. 1941. Japan slaat toe. Bandoeng krijgt nog meer het uiterlijk van een militaire stad. Van hieruit worden de acties van Landmacht en Militaire Luchtvaart gedirigeerd.

15 Febr. 1942. Met groote koppen vermelden de kranten: „Het eiland Singapore capituleert met 60.000 man”.

Met iets meer dan 4 regimenten infanterie, slecht voorzien van hulpwapens, staat het K.N.I.L. op een 1000 Km. front op Java. Het vertrouwen in het eigen leger is groot, maar zonder snelle hulp van buiten moet het op den duur kansloos zijn.

1 Maart 1942. Als een schok gaat het bericht over Java: „De Japanners zijn op 3 plaatsen geland”. Om 12.00 valt Kalidjati, het grootste vliegveld van Java, op 42 Km. N. van Bandoeng, in Japansche handen.

In den namiddag rijden tanks en gemotoriseerde infanterie uit Bandoeng naar het noorden. Zingende rijden de troepen door de straten, toegejuicht door de burgerij.

2 Maart 1942. Tot drie maal toe dringen onze tanks Soebang (oost van Kalidjati) binnen, de infanterie komt er niet doorheen. Meer dan de helft van de tanks gaat hier verloren.

3 Maart 1942. Het groote offensief om Kalidjati te heroveren. De hoofdaanval uit het westen (Poerwakarta) wordt om 12.00 door Japansche verkenningsvliegtuigen ontdekt en ligt daarna tot het invallen van de duisternis onafgebroken onder een verschrikkelijk bombardement en mitraillement. Voertuigen worden vernield en na een voltreffer vliegt een deel van de munitie-colonne van de artillerie de lucht in.

In het oosten (Soebang) wordt op zwaren weerstand gestuit. Verder doordringen is onmogelijk. Ook hier spreekt de Japansche luchtmacht een beslissend woord mee.

6/7 Maart. In dezen nacht vertrekken de laatste transporttoestellen uit Bandoeng naar Australië. Aan boord bevinden zich de lt. G. G. Van Mook, generaal Van Oyen, officieren van den generalen staf en regeeringsautoriteiten.

7 Maart 1942. De Tjaterstelling, 22 km. N. van Bandoeng is doorbroken. In den namiddag breekt de vijand door de Lembangstelling heen en stroomt de vlakte van Lembang binnen, 16 km. noord van Bandoeng.

De laatste 4 jachtvliegtuigen van de M. L. stijgen van Andir op, binden den strijd aan tegen zwermen Navy O's en mitrailleen den oprukkenden vijand.

8 Maart 1942. Java capituleert. Bandoeng, overvol met evacués, wacht in angstige spanning af. Vrijwel zonder excessen rukken de Japanners de stad binnen.

Ons leger, uitgeput door nachtelijke verplaatsingen, vertragende acties, aanhoudende bombardementen en sporadische maaltijden, stroomt de kampen binnen. In Bandoeng en Tjimahi bevindt zich het grootste deel van het Java-leger.

Kenmerken van den Japanschen bezettingstijd:

1. Vaste greep op de Indonesische jeugd, fel anti-Westersche opvoeding.

2. Vernedering en langzame uitroeiing van den Westerling.

3. Opbouw corporatieve systeem om oorlogsproductie te verhoogen.

4. Haat zaaien tusschen Europeanen en Indo-Europeanen o.a. door verschil in behandeling.

5. Onafhankelijkheidsbelofte om, na de Japansche nederlaag, de Nederlanders in moeilijkheden te brengen.

6. Streng isolatie van Ned. Indië van de buitenwereld. Vermijden van contact tusschen Nederl. krijgsgevangenen en geïnterneerden met de bevolking.

Na de capitulatie van Java wordt direct het Nederlandsche Binnenlandsch Bestuur afgezet. Verder draait het heele leven in Bandoeng met de Nederlandsche en Inheemsche functionarissen normaal door onder supervisie van de Japanners. Na één maand wordt een begin gemaakt met het ontslaan der Nederlanders. Meestal worden zij vervangen door Indonesiërs die onder hen werken. Op 15 Augustus 1945 werken nog slechts enkele Nederlanders bij Mijnbouw en P.T.T.

Eind Maart 1942. Door f 100 te betalen mag men zijn particuliere auto gebruiken. Benzine is alleen „zwart” te koop.

April 1942. Registratie van alle particuliere auto's. Direct daarna worden ze gefisciseerd tegen afgifte van een bewijs, waar de waarde op staat. Tot betaling is het nooit gekomen.

Mei 1942. Registratie van alle Europeanen, Arabieren en Chineezers. Verplicht koopen van een legitimatiebewijs. Mannen f 150, vrouwen f 80. Deze enorme financieele aderlating brengt de meeste Nederlanders ongeveer tot den bedelstaf. Bij deze registratie heeft men het zelf in de hand, binnen zekere grenzen, zich als „Blanda” (volbloed Nederlander) of „Indo Blanda” (Indo-Europeaan) op te geven.

Eind Mei 1942. De heele Indonesische jeugd is reeds in den greep van de Japansche gif-propaganda. Op de scholen, door marcheerende jeugdgroepen en bij optochten worden steeds luidkeels anti-Westersche en Japan-verheerlijkende liederen gezongen.

Juni 1942. Van Bandoeng vertrekken de eerste transporten krijgsgevangenen naar Tjilatjap. De wegen zijn afgezet. Vele vrouwen trachten nog een glimp van hun mannen, zonen en familieleden op te vangen. Voor zeer velen is dit het laatste wederzien geweest. De mannen gingen later naar de spoorwegen en vliegvelden in heel Z. O.-Azië, de vrouwen naar de hongerkampen van Midden-Java en Batavia.

Juli 1942. Alle geregistreeerde „Blanda mannen” moeten in de voor hen ingerichte kampen. De leeftijdsgrenzen zijn 18 en

Gezicht op de rechtszaal gedurende het verhoor van een inheemschen plunderaar.

55 jaar. Na een schietpartij in Noord-Bandoeng met de daaropvolgende ontdekking van een ondergrondse beweging, wordt de leeftijdsgrens 16 jaar.

Aug. 1942. Alle geregistreerde „Indo-Blanda's" tusschen 16 en 55 jaar gaan de kampen in.

Oct. 1942. De eerste transporten krijgsgevangenen vertrekken uit Tjimahi naar Batavia. Vandaar naar Singapore, Burma, Siam, Flores, Ambon enz.

Dec. 1942. Alle Blanda's boven de 55 jaar moeten de kampen in. Aan Nederlandsche mannen bevinden zich thans nog buiten de kampen:

- a. de niet-geregistreerde (onderduikers);
- b. de medische gevallen;
- c. „Indo-Blanda's" boven de 55 jaar;
- d. mannen, die niet door de Japs gemist kunnen worden.

Eind Dec. 1942. Oprichting Perlindoengan Tjihapit = Beschermde wijk Tjihapit. Dit is het verkapte begin van de vrouwenkampen. Alle „Blanda"-vrouwen moeten met hun kinderen in deze „beschermde wijk" wonen. De wijk is echter nog open, waardoor vele vrouwen, die anders beslist niet vrijwillig erin zouden zijn gegaan, dit nu wel doen. Bewaking geschiedt door jeugdige Indonesiërs en politieagenten onder Japansche leiding.

Febr. 1943. Plotseling worden de beschermde wijken gesloten en zij heeten van dien tijd af vrouwenkampen.

Medio 1943. Jongens boven de 14 jaar moeten van de moeders in de kampen weg en gaan naar de mannenkampen.

Aug. 1943. Oprichting werkkamp. Alle mannen, die buiten werken en met „Blanda"-vrouwen getrouwd zijn komen hier met hun gezinnen. Na 1/2 jaar wordt het werkkamp opgeheven, de gezinnen gaan naar de vrouwenkampen, de mannen komen gedeeltelijk vrij, de categorieën 1 en 2 gaan het mannenkamp in.

Aug. 1943. Herregistratie met groepsindelung voor alle Nederlanders en buitenlanders. Thans is de keuze niet meer zoo eenvoudig en vindt bij een opgave, niet in overeenstemming met de huidskleur, een onderzoek plaats.

Groep 1. Blanda vader, Indo-Blanda moeder.

Groep 2. Indo-Blanda vader, Blanda moeder.

Groep 3. Indo-Blanda vader, Indo-Blanda moeder.

Groep 4. Blanda moeder, Indonesische moeder.

Groep 5. Blanda vader, Blanda moeder (beiden in Indië geboren).

Groep 6. Buitenlanders, onderdanen van niet neutrale landen.

Groep 7. Duitse, Belgische vader, Indo-Blanda moeder. Kind van Nederl. nationaliteit.

Groep 8. Indo-Blanda vader, Indonesische moeder.

Medio Aug. 1943. De groepen 1 en 2 moeten de kampen in. De groepen 4, 5

en 6 volgen nog vóór eind 1943. De Italianen gaan er achter na de capitulatie van Italië, de Duitsers in Mei 1945.

Groep 3 is buiten de kampen het sterkst vertegenwoordigd. Honderden vrouwen, die niet in deze groep thuis hooren, maar de goede „feeling" hadden, zich hierin te laten indeelen, blijven hierdoor voor het kampleven gespaard. Zelfs vrouwen met geen druppel „Indisch bloed" bevinden zich hierbij.

December 1943. De laatste krijgsgevangenen uit Bandoeng vertrekken naar Batavia.

8 December 1943. 8 December is steeds door de Japanners als een nationale feestdag gevierd. Thans zijn ook de Indonesiërs in feestvreugde. Japan heeft een vage vrijheidsbelofte gedaan. Eerebogen in Bandoeng, zingende, marcheerende jeugd met doeken waarop: „Indonesia akan merdeka" (Indonesië zal vrij worden).

Japan haalt deze stunt uit om het aantal vrijwilligers voor het „Peta"-korps te verhoogen. (Peta = Pembela Tanah Aor = Verdedigers van het Vaderland). Het resultaat is verrassend goed.

Jan. 1944. Het laatste krijgsgevangenen-transport verlaat Tjimahi.

Sept. 1944. Ruim 2000 krijgsgevangenen keeren in Bandoeng terug, voorafgegaan door jeugdige Indonesische agenten, die brullen: „moesoh datang"! („de vijand komt"!)

19 Oct. 1944. Strijdkrachten van Generaal Mac Arthur landen op Seythe. De Japansche vloot wordt vernietigend verslagen. Japan houdt op een maritieme grootmacht te zijn. Het einde van den oorlog is in zicht.

Deze feiten vinden hun weerslag over heel Indië. Nog feller wordt de jeugd bewerkt, het blanke ras nog meer vernerd. Militaire en semi-militaire groepen worden uitgebreid en intensiever getraind.

Voor de kampen, waar de voeding en legering tot nu toe matig tot vrij slecht zijn geweest, breekt een zeer harde tijd aan. Mishandelingen op groote schaal zijn aan de orde van den dag.

Nov. 1944. Jongens ouder dan 10 jaar moeten van de vrouwenkampen naar de mannenkampen.

Dec. 1944. De vrouwenkampen uit Bandoeng worden verplaatst naar Batavia en Midden-Java (Semarang, Ambarawa). Slechts zeer weinig bagage mag meegenomen worden, een zak met kleeven is meestal alles.

De toestanden in de vrouwenkampen, in het bijzonder die in Midden-Java, tarten elke beschrijving.

23 Jan. 1945. Razzia's op weerbare „Indo-Blanda" mannen, onder het mom, dat zij de Japanners hebben tegengewerkt. De aanleiding was een conflict te Batavia. Allen, die ooit in contact geweest zijn met de P.I.D. worden naar Glodok, een gevangenis te Batavia, overgebracht. Op 15 Aug. 1945 is 1/3 van deze mannen nog in leven, maar de gewichten zijn op ± 3/5 teruggebracht.

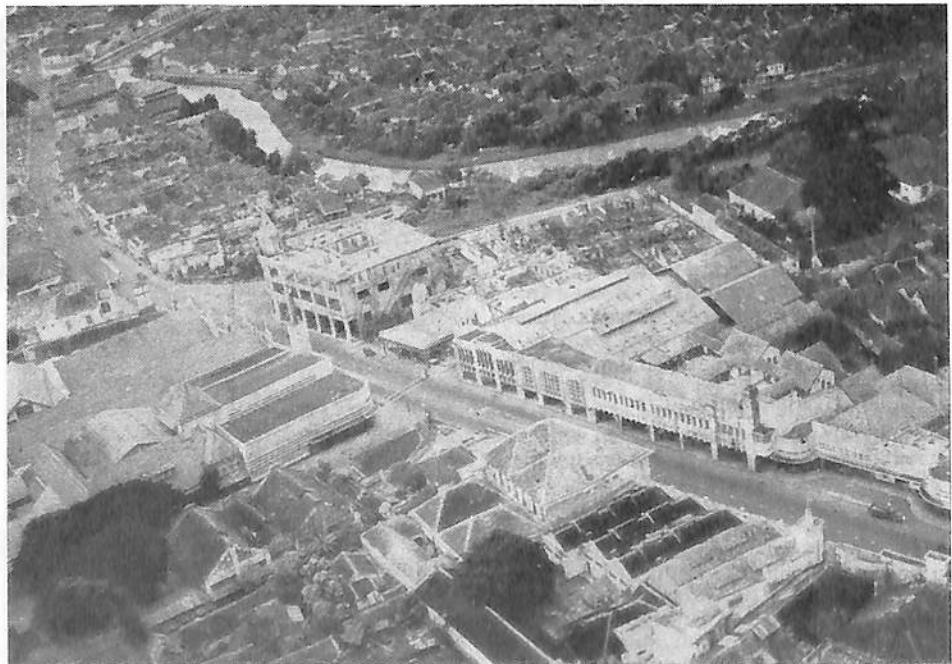
Aug. 1945. Het dieptepunt van ellende en ondervoeding is bereikt. Zelfs de sterksten kwijnen weg.

15 Aug. 1945. Japan capituleert. De atoombom redt de levens van tienduizenden Nederlanders. Het jaar 1946 zou slechts door weinigen gehaald zijn.

- In Bandoeng bevinden zich:
- ± 12000 Nederl. vrouwen en kinderen buiten de kampen.
 - ± 1200 Nederl. mannen buiten de kampen.
 - ± 2700 krijgsgevangenen.
 - ± 23000 mannen en jongens (Tjimahi meegerekend).

B.

(Wordt vervolgd.)

Recente luchtfoto van Toendjoengan, de hoofdstraat van Soerabaia.

Indië in de twintiger jaren

XV

Journalistieke en andere herinneringen

door Boekitangin

Northcliffe in de Tropen.

Er zijn twee verschillende typen van Engelschen die — in de romans — beide voor klassiek doorgaan. Het eene is lang, mager, hoekig en gereserveerd, — het andere breed, massief, wel-doorvoed en op z'n tijd joviaal. En tot dit tweede type, het type van den vleezigen roastbeef Engelschman, die tegelijkertijd aan een bulldog en aan de teekeningen van Cruikshank doet denken, behoorde Alfred Charles William Harmsworth, viscount Northcliffe of Saint Peter-in-Thames, beter bekend als lord Northcliffe, die tegen het einde van 1921 plotseling op Java verscheen.

Het bezoek zou kort zijn, en het werd inderdaad nog korter dan beraamd was, omdat dringende zaken en zijn wankele gezondheid, den krantenkoning onverwachts naar zijn vaderland terug riepen. Met dat al was zijn meteor-achtige doortocht een evenement voor Indië, indien al niet voor het groote publiek, dat weinig van hem te zien kreeg, dan toch wel voor de regeering, die nauwlettend acht gaf op zijn uitlatingen (waarvan de heeren Logemann, Van Mook en Josselin de Jong grijze haren zouden hebben gekregen) en natuurlijk in de eerste plaats voor ons krantenmensen, die hem eerden als een grootmeester in het vak.

Lord Northcliffe, alhoewel nog een betrekkelijk jonge man, was op dat tijdstip al een legendarische figuur in de internationale perswereld. We wisten heel wat van hem af, want de eerste wereldoorlog, waarin hij tot de groote tegenspelers van de centrale mogendheden had behoord, lag nog maar enkele jaren achter ons. En wat aan die kennis ontbrak, werd aangevuld door de secretarissen van His Lordship, twee jonge mensen, die altijd om hem heen waren en, behalve met de verzending van de vele telegrammen aan de zeventig of tachtig periodieken van het Northcliffe-concern, nog belast waren met duizend-en-één andere karweitjes, sommige van de meest fantastischen aard. Van die twee secretarissen kregen we eigenlijk geen hoogte. Men kon veilig aannemen dat ze „keien" waren, anders had iemand als Northcliffe, die er niet voor terug schrok zes of zevenduizend pond salaris aan zijn redacteuren te betalen, als ze het waard waren, hen niet tot zijn intieme medewerkers uitverkoren. Maar naar buiten ging er weinig van hen uit, ze waren niet „colorful" om een Amerikaanse term te gebruiken. Ze bleven maar in de schaduw van hun patroon, erg op den achtergrond, en als de lord 's avonds zijn kamer opzocht, volgden ze steevast een kwartiertje later zijn voorbeeld, alle uitnoodigingen om wat te blijven plakken van de hand wijzend. — We would like to stay, but for our career it is better not to do it, zeiden ze bij wijze van opheldering. Want de lord kon het op elk uur van den nacht in zijn hoofd krijgen een telegram te dicteeren, of een bad te gaan nemen aan het Zuiderstrand, of een schip te charteren, en dan moest er prompt iemand bij de hand zijn voor de noodige maatregelen. Zoo bleven ze dag en nacht in de buurt om hem op zijn

wenken te bedienen. Toch vertelden ze ons dat het heelemaal niet in de lijn van den geweldenaar lag zijn medewerkers te overdonderen door zijn eigen sterke persoonlijkheid. Integendeel moedigde hij hun initiatief aan waar hij maar kon, en op het bureau van de Daily Mail was zelfs een aparte brievenbus, waarin ieder voorstellen met nieuwe ideeën kon deponeren. Voor de beste werden hooge belooningen toegekend. Hoe het zij, deze beide jonge mensen stelden zich met de rol van dienende geesten tevreden, en Northcliffe's geweldige prestige bleek wel zeer duidelijk uit hun stipte gehoorzaamheid en uit de deferentie, waarmee ze hem bejegenden.

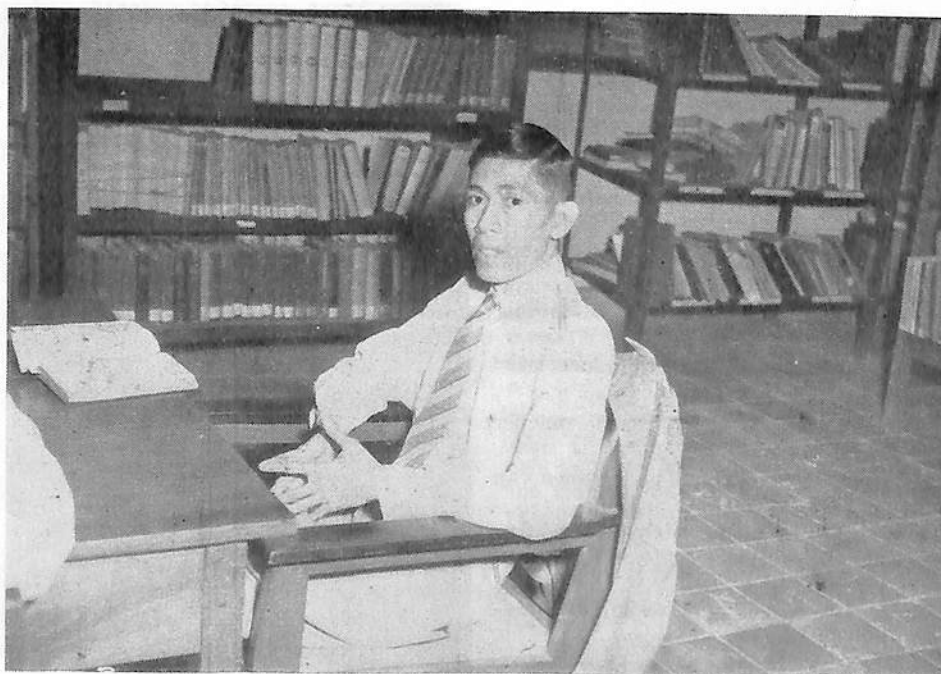
Ons Indische journalisten verbaasde als gezegd deze consequente gehoorzaamheid. Maar het was dan ook pas de eerste keer dat we in contact kwamen met een krantenman van het formaat van Northcliffe, ware Napoleon op het gebied van de journalistiek. Zijn eerste krant gaf hij uit toen hij dertien jaar was, eerst getypt maar al spoedig gedrukt. Tien jaar later stond hij aan het hoofd van de door hem gestichte wereldberoemde „Answers", een weekblad met een oplaat van een miljoen exemplaren, dat jaarlijks vijftigduizend pond sterling opbracht. Tegelijkertijd had hij de Amalgamated Press opgericht, een uitgeverijzaak, die o.m. op New Foundland een houtontginning exploiteerde, waar dagelijks vijftigduizend boomen gekapt werden voor de papierfabricage ten bate der zeventig dag-, week- en maandbladen der Amalgamated. In 1894, toen hij nog geen dertig jaar was, kocht hij de op apegapen liggende Evening News en rustte een expeditie naar Frans Jozefsland uit, waarvoor hij eerst in zijn nieuwe aanwinst reclame gemaakt had. Deze ontdekkingsreis droeg het hare er toe bij om de Evening News weer op pooten te

zetten. In 1896 stichtte hij de Daily Mail, het eerste Engelsche dagblad dat een oplaat van een miljoen zou bereiken. In 1908 werd hij de voornaamste aandeelhouder van de Times, welk blad hij op niets minder dan geniale wijze een verjongingskuur deed ondergaan met behoud van alle soliede tradities, die de Times tot een der steunpilaren van de Engelsche samenleving hadden gemaakt. In den eersten wereldoorlog tenslotte was Northcliffe de man die zijn landgenooten dag-in dag-uit aanzette tot de maximum-inspanning welke, naar hij zeer goed inszag, noodig zou zijn om het Deutsche gevaar te bezweren, en hij was het ook die als leider van de geallieerde propaganda door een stortvloed van brochures en pamfletten het moreel van de Deutsche en Oostenrijksche bevolking wist te ondermijnen.

Hij betekende in die functie evenveel voor de geallieerde oorlogvoering als een geheel leger, en hoe de Berlijnsche heeren hem vreesden, bleek wel uit de stichting van den Anti-Northcliffe Bond, en uit de „medaille van den haat" welke tot zijn verguizing — en tot zijn eer — al in 1916 werd geslagen.

Overigens konden noch verguizing noch eerbetoon Northcliffe ook maar een duimbreed dringen uit den koers welken hij voor zijn land noodzakelijk achtte. Hij was eigenlijk een der levend geworden helden uit de romans en novellen van Kipling: onvervaard, onkreukbaar, onverstoort, tegen elke situatie opgewassen, rechtvaardig, — maar in de eerste, tweede, derde en laatste plaats altijd Brit, en honderd percent Brit. Het „right or wrong, my country" is altijd zijn stelregel geweest, en daaraan bleven ook zijn persoonlijke sympathieën en antipathieën steeds onderworpen.

De wereldreis van Northcliffe in 1921-22 was een laatste kruistocht voor de belangen van het Britsche wereldrijk, en zijn rede aan het journalisten-diner te Batavia maakte reeds deel uit van zijn zwanezang, maar dat wisten we toen nog niet. Als ik nu terugdenk aan deze laat-

„Close up" van M. Slamet.

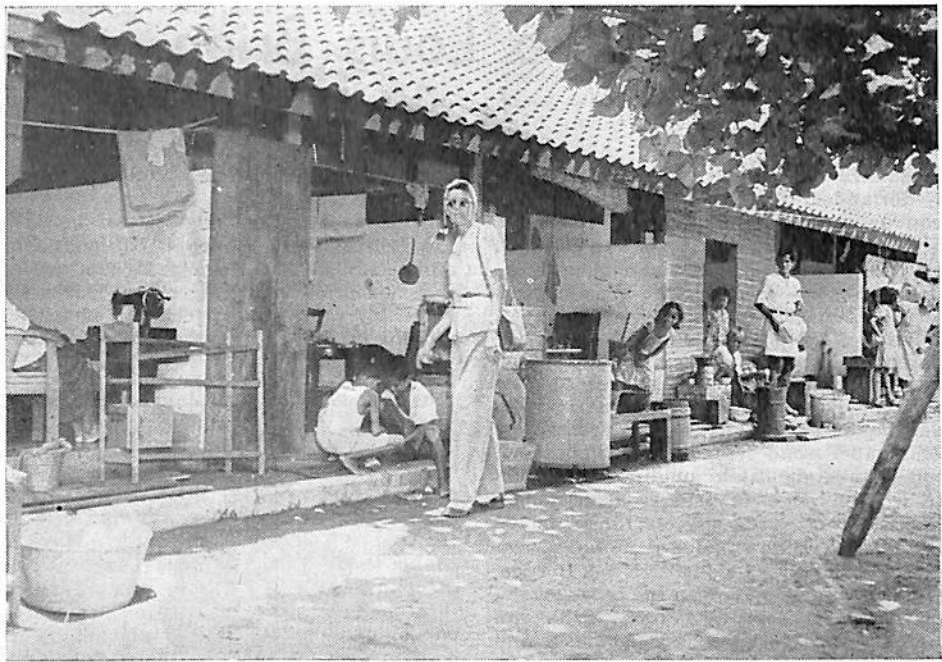
ste geweldige campagne van den Britschen krantenkoning, waarin hij met inzet van heel zijn journalistiek genie en gebruikmaking van gansch het ontzaglijke machtsapparaat, dat hij had geschapen, nog eenmaal als weergaloos grootmeester het klavier van de wereldopinie bespeelde, elk accoord doende klinken als een alarmstoot tegen de gevaren die hij nabij wist, ja schier onafwendbaar, — dan besef ik ook dat Engeland in hem een van zijn groote zonen bezat, een man van het kaliber van Kitchener, Lloyd George en misschien zelfs van Winston Churchill.

Natuurlijk, Northcliffe was een conservatieve Brit met imperialistische neigingen, en niet verziende in alle problemen die toen reeds brandende waren of het spoedig zouden worden. Over het koloniale vraagstuk liet hij zich, tijdens een autorit door Batavia, uit op een wijze die wij in ons Indië al lang ontwend waren. „Beware of such people, they are wrong ones”, zei hij met betrekking tot een eenzaam inheemsch lid van den Volksraad, dat hij overigens misschien voor een Japanner had aangezien. Het was de Britsche *die-hard* die daar sprak, overtuigd van de superioriteit van het blanke ras, maar tevens volledig aanvaardend wat Kipling „the white man's burden” noemde. Een Brit die in dit opzicht geheel kind was van een tijd, waarin sommige clubs in Britsch-Indië tegen hun deuren een bordje hadden met het opschrift „Dogs and natives not allowed”.

Neen, als koloniale specialiteit kon Northcliffe onze gids niet zijn. Maar hoe scherp was zijn blik, en hoe profetisch klonk zijn stem als hij handelde over de groote wereldproblemen, waarin hij doorkneet was, en waaraan hij al zijn denkracht wijdde. Hij was een van de eersten die de groote rol van de luchtvaart voorzag en prijzen uitloofde om haar ontwikkeling te stimuleeren; hij ijverde, lang voor den eersten wereldoorlog, voor een verbond tusschen Engeland, Frankrijk, Rusland en Amerika als basis van den wereldvrede; hij onderkende het Japansche gevaar en signaleerde de noodlottige eerezucht der Japansche oorlogsbaronnen; hij wilde blanke immigratie op groote schaal in Australië en Nieuw Zeeland; hij werd niet moede de groote betekenis te onderlijnen van West-Europa voor de internationale beschaving, en van een Engelsch-Fransch samengaan voor het lot van West-Europa.

Deze inzichten beheerschten de telegrammen, die hij in zijn pakkenden, kleurigen stijl dagelijks toezond aan de Times en aan de andere bladen van zijn concern, en ze vormden ook het leidmotief van zijn rede aan het journalisten-diner in de Concord te Batavia.

Het was natuurlijk Berretty, destijds op het toppunt van zijn macht, die het initiatief nam voor dit gastronomisch eerbetoon aan den Engelschen gast. Behalve enkele vooraanstaande leden van de Britsche kolonie, waren er alleen menschen van het vak voor uitgenoodigd, en burgemeester Meyroos had zijn invitatie slechts te danken aan het feit, dat ook hij, lang geleden, eenige schreden gezet had op het journalistieke pad. Van dit banket is mij, behalve de speech van Northcliffe, vooral de begroetingrede van Berretty bijgebleven. Hij sprak geen al te best Engelsch, hij radbraakte de taal zelfs af en toe, wat de Britten met uit-

De vroegere politie-barakken op Boeboetan te Soerabaia geven nu onderdak aan legaal gebleven inheemschen, die door de extremisten werden bedreigd.

drukkingslooze gezichten aanhoorden, maar toch werd het niet pijnlijk, omdat Berretty's aangeboren zelfverzekerdheid hem geen oogenblik in den steek liet. Als hij iets deed, dan deed hij het met iets van *grandezza*, en wat men ook op zijn speech kon aanmerken, een zekere fiere zwier ontbrak er niet aan. Lord Northcliffe moet het ook gevoeld hebben, want uit zijn antwoord bleek, dat hij zijn gastheer wel ter dege als man van formaat gepeild had.

Daags na het diner kwam een van de secretarissen ons redactie-bureau binnenloopen. Hij had plotseling opdracht gekregen een schip te charteren voor Singapore en vroeg of we hem niet aan een adres konden helpen... Dat was op een Donderdag.

— Maar Zaterdag gaat de Treub naar Singapore... Waarom wachten jullie dan niet op', vroegen wij.

— Zaterdag is te laat, want de baas wil weg op Vrijdag, zei de secretaris, en hij taxiede naar Priok waar hij, als mijn geheugen me niet bedriegt, inderdaad voor veel geld een schip kon charteren.

Ons leek deze haast wat extravagant, maar wij wisten dan ook niet hoe krap de tijd was, welke Northcliffe nog was toegemeten. Hijzelf schijnt er een voor-gevoel van te hebben gehad, de stage opvoering van het tempo en het woekeren met elke minuut in de laatste maanden van zijn leven zou er tenminste op kunnen wijzen. Kort na het volbrengen van zijn wereldreis is hij te Londen gestorven.

Northcliffe was voor journalist in de wieg gelegd en is tot aan zijn dood journalist gebleven. Herhaaldelijk werd hem een ministerieele portefeuille aangeboden maar even zoo vele malen weigerde hij, wel wetende dat

*The Pope may launch his Interdict
The Union its decree,*

*But the bubble is blown and the
[bubble is pricked*

*By Us and such as We.
Remember the battle and stand aside,
While Throne and Powers confess,
That King of all the children of pride
Is the Press — the Press — the Press.*

Deze regels gelden zoowel voor Northcliffe van de Times als voor Dingens van de Drielsche Ommelander en ze zijn — o wonderlijke saamhoorigheid in de oude zwarte kunst die dagbladders heet! — beider geheime troost als de decepties vele zijn, en de tegenslagen zwaar om te dragen.

Dit is een simpel gedichtje. Een gedichtje van een jong journalist in krijgsgevangenschap. Ergens in een kamp op Java. Temidden van bulderende Japanners en tierende Indonesische soldaten in Japanschen dienst.

In dién tijd is het gedichtje gemaakt; toen, in het internerings-kamp, toen de Japanner nog besliste over Leven en Dood...

Moederke

Lief grijzig Moederke,
Zoo ver van hier vandaan,
Dat jij op dezen leeftijd,
Nog dit moest ondergaan;

Dat jij voor al je zorgen,
Hier zóó voor werd beloond,
Dat jij door dien ander
Tot slaaf nu werd gekroond!

Dat is het, dierbaar Oudje,
Wat mij zoo diep verdriet,
Hoewel jij het, vast en zeker,
Als iets „natuurlijks” ziet.

Lief grijzig Moederke,
Zoo ver van mij vandaan,
Ik dank je voor dat alles,
Altijd voor mij gedaan.

En wordt er later nog eens,
Voor Moed, Beleid en Trouw
Een sierlint uitgegeven,
Dan is dat vást voor jou!

Voor je moed in deze tijden,
Die je den vijand hebt laten zien,
Voor je trouw en voor je leiding,
Voor je vertrouwen bovendien!

Lief grijzig Moederke,
Zoo ver en tóch zoo dichtbij,
Nu zal het niet lang meer duren,
Of jij bent weer bij mij... W. T.

Pedro Louis Brion, de medebeurijder van Venezuela

Naast Simon Bolivar was het Brion, een Nederlander, die één der grondvesters van de onafhankelijkheid van Venezuela is geweest. Hij was een zoon van Curaçao en droeg den eere naam van „den voornaamsten beschermer, den grooten weldoener, den besten vriend van Amerika”.

Brion werd 6 Juli 1782 op Curaçao geboren en kreeg de namen Philippus, Ludovicus, waarbij hij zelf, uit eerbied voor zijn vader, die uit Zuid-Brabant stamde, den naam Pierre (Pedro) heeft gevoegd. Zijn vader zond hem op jeugdigen leeftijd naar Amsterdam om in den handel te worden opgeleid. Als 17-jarige jongeling sloot hij zich als vrijwilliger bij de Bataafsche jagers onder generaal Daendels aan, onderscheidde zich bij Bergen, werd gevangen genomen, naar Engeland gezonden en keerde, na den vrede van Amiens in 1802, naar zijn geboorteland terug. Ook daar heeft hij zich onderscheiden toen de Engelschen meermalen beproefden te landen, en hij klom op tot kapitein van de Nationale Garde (Schutterij).

Door het fortuin zijns vaders daartoe in staat gesteld, deed hij met zijn schepen tal van reizen in de West en verwierf zich een vorstelijk vermogen, dat hij aan den komenden bevrijdingsoorlog van Colombia — het tegenwoordige Venezuela — dat zich van het Spaansche juk had losgerukt, geheel geofferd heeft.

In dit tijdvak heeft Brion zich, door een reeks van heldhaftige daden en krijgsverrichtingen, een onverwelkbaren lauwerkrans gevlochten. Met hart en ziel wijdde hij zich, na het uitbreken van den opstand op 9 April 1810, aan de bevrijding van Colombia, aan de zijde der opstandelingen, die zich onder Simon Bolivar, den bevrijder van Venezuela hadden geschaard, van wien Brion een vurig bewonderaar was. Met zijn welbewapend vaartuig verrichte hij in 1814 een heldendaad, welke hem een benoeming tot kapitein bezorgde.

Zijn kennis, moed, ervaring en vermogen stelde hij geheel in dienst der opstandelingen; hij betaalde soldij aan de huurotroepen, schonk hun geweren en ammunitie, zelfs drukpersen. Het bezielende woord van Brion wist den verflauwden

moed te doen herleven en als admiraal onder Bolivar nam hij 1817 aan de verovering van Angustura deel, dat in Ciudad Bolivar werd herdoopt. Hij heeft ten minste een half miljoen pesos aan dezen vrijheidsoorlog bijgedragen. In 1816 verulde hij voor Bolivar een diplomatieke zending in de Vereenigde Staten, waar-

voor hij met zijn talenkennis de aangeezene man was.

Toen de slag van Carabobo op 24 Juni 1821 een einde aan de Spaansche overheersching maakte, keerde de niet eerzuchtige en onbaatzuchtige Brion naar zijn geboorteland terug, waar hij 27 September 1821, slechts 39 jaar oud, overleed. Hij werd aldaar op zijn plantage „Rozentak” ter aarde besteld.

Het congres, — van zijn verscheiden nog niet op de hoogte — besloot hem als bewijs van dankbaarheid der natie, met den eeresabel te vereeren.

Op 29 November 1821 werd in de kerk van Bagota een plechtige lijkdienst voor hem gehouden, waarbij de president en alle grootwaardigheidsbekleeders aanwezig waren. Het leger droeg 10, de marine 15 dagen rouw. Bolivar schreef een roerenden brief, waarin de familie van zijn vriend, den weldoener, den voorrang bij alle schuldvorderingen zouden genieten. Maar van die schuld van een miljoen is aan de familie nimmer iets terugbetaald!

De laatste eer, welke den grooten doode bewezen werd, was in 1881, toen president Guzman Blanco, die het Pantheon Nacional had gesticht, daarin het stoffelijk overschot van den medegrondlegger der onafhankelijkheid onder groot eerbetoon heeft doen bijzetten. Op Curaçao had 28 September 1881 het vervoer met groot ceremonieel en eerbetoon plaats op last der overheid. Van de forten aldaar woei de Nederlandsche vlag halfstok.

De gouverneur beschikte, dat de 100ste sterfdag van Brion als een Zondag zou worden beschouwd, op de gouvernementsvaartuigen, openbare gebouwen en forten de vlag geheschen zou worden, het plein aan den Waterkant, overzijde, den naam Brionplein zou gegeven worden en daarop een gedenksteen te zijner eere geplaatst, terwijl bij de ont-hulling van dien steen het Waterfort 19 saluutschoten zou lossen. Er werd eveneens een theater naar hem in Willemstad genoemd. Op het plein voor Hotel Americano verrees voor hem een standbeeld.

Zoo werd deze Curaçaoenaar geëerd als een waardige zoon van den Nederlandschen stam.

F. O. D.

Standbeeld van Brion
te Willemstad (Curaçao).

De crisis van het gezag

Leest men de Nederlandsche dagbladen, dan kan men niet aan den indruk ontkomen, dat de Nederlandsche pers zich slechts een onvolledig beeld vormt van den toestand, zooals deze zich thans in Indië aandient. Toch moet het voor den ervaren journalist niet moeilijk zijn een verband te zien in de verschillende persberichten, zoodat hij aan de hand hiervan een overzicht kan schrijven; maar Nederland heeft haar eigen problemen, die de ontwikkelingen in Indië overschaduwden. Niet alleen dat het Nederlandsche publiek zich beklagt onvoldoende te worden ingelicht over Indië, dezelfde stem viel te beluisteren in de motie-Van Poll. Is deze oude klacht gerechtvaardigd? Ten aanzien van de voor-

lichting in het buitenland zou dit onderschreven kunnen worden, maar voor den werkelijk belangstellenden Nederlander zijn er gegevens te over om deze klacht onvoorwaardelijk af te wijzen. Het vraagt slechts eenige inspanning, welke moeite het meerendeel niet neemt. Zelfs de Nederlandsche pers schijnt zich van haar taak als voorlichter niet altijd voldoende bewust te zijn. Toegegeven moet worden dat in Indië een gezond nationalisme en een hoogst bedenkelijk anarchisme elkaar zoodanig doorkruisen, dat het welhaast niet mogelijk is deze kluwen te ontwarren.

Een goed voorbeeld levert het gebeurde met de wapening destijds in Indië door de Japanners buitgemaakt.

Deze geallieerde wapening en ammunitie werd gedeeltelijk gebruikt om Japansche eenheden mede uit te rusten en gedeeltelijk voor de door de Japanners ingestelde Indonesische organisaties in wezen overeenkomende met de S.S., de S.A., de Gestapo en de „Hitler Jugend”.

Volgens een officieele raming omvatte deze wapening:

Meer dan 26.000 geweren met bijna 12 miljoen patronen, bijna 1300 automatische geweren met 4.500.000 patronen, meer dan 600 lichte machinegeweren met 27 miljoen patronen, meer dan 600 middelzware machinegeweren met 12 miljoen patronen, 9500 handgranaten, meer dan 700 mortieren met 23.000 bommen, meer dan 40 anti-tank-kanonnen met

8000 granaten, 11 zware en middelzware afweerkanonnen met ongeveer 8000 granaten, 16 houwitser met ongeveer 10.000 granaten en 30 vlammenwerpers.

Ten tijde van de Japansche overgave is het grootste gedeelte van dit materiaal in Indonesische handen gekomen, geheel in strijd met de overgave-voorwaarden. Hoe gemakkelijk de Japanners zich door Indonesiërs lieten ontwapenen is voldoende bekend o.a. door het ter verantwoording roepen van den bevelvoerende Japanschen generaal en zijn chef staf. Hiermede was echter aan dit euvel nog geen paal en perk gesteld.

Zoo lezen wij in één der jongste bulletins van den legervoorlichtingsdienst:

„Ofschoon de Japanners telkens weer de nadeelen ervan aan den lijve ondervinden, gaan zij voort Indonesiërs wapens en munitie in handen te spelen en hen militair te trainen.

Het volgende voorbeeld is vermeldenswaard. Te Padang-Sidempoean komt een overeenkomst tot stand tusschen Jappen en Indonesische afgevaardigden: er zal een operette-raid plaats hebben op een opslagplaats van Japansche wapenen en munitie, waarbij de Japansche wach „volkomen overrompeld” zal worden. Maar de uitvoering beantwoordt niet aan de afspraak: twee Japansche schildwachten worden gedood.

Over deze woordbreuk ontsteken de Japanners zoo in woede, dat de Indonesiërs een tol van 200 dooden moeten betalen.

Op Siantar-prapat ongeveer hetzelfde: 70 Indonesische dooden. Berichten uit Tapanoeli zeggen, dat daar een aanzienlijke handel gedreven wordt in Japansche vuurwapenen.”

In welke handen zijn deze wapenen thans terecht gekomen? Het antwoord kan in het kort luiden: weinig in handen van de T.K.R., het gezagsapparaat van de Indonesische republiek en veel in handen van ongere elementen en jeugdige heethoofden, die geen gezag, zeker geen zedelijk gezag erkennen. Tengevolge hiervan is een terroristische toestand ontstaan, waarvan Bantam onder den rook van Batavia, wel een uitgesproken voorbeeld vormt.

Aneta meldt hierover:

Een der residenties van Java, welker bevolking het meest te lijden heeft onder de huidige anarchistische toestanden in het binnenland, is Bantam. Van deze residentie kan worden gezegd dat het geheele oude Indonesische binnenlandsche bestuur en de politie verdwenen zijn.

De oude regent van Rangkasbitong, R. A. A. Hadiwangoen, is door extremisten of terroristen vermoord (zijn lichaam is gevonden).

De regent van Serang, Hilman Djajadiningrat, een jongere broer van den oud-directeur van Onderwijs en een bekende persoonlijkheid in Londen, de Vereenigde Staten en Australië, werd eind October vorig jaar in de avonduren door extremistische elementen van de toenmalige T.K.R. (thans T.R.I.) uit zijn woning gehaald en in de gevangenis geworpen, waar hij dagelijks werd mishandeld.

In begin Januari 1946 werd hij met zijn „raden ajoe” en zijn overige familieleden via Rangkasbitong en Buitenzorg naar Soekaboemi overgebracht. Omtrent zijn juiste verblijfplaats is thans niets bekend.

De regent van Pandeglang, mr. Djoe-ara, is gevlucht en ook omtrent zijn te-

genwoordige verblijfplaats is thans niets bekend.

Ten aanzien van de lagere B.B.-ambtenaren kan worden gezegd dat zij óf vermoord, óf gekidnapt zijn, indien zij zich niet tijdig uit de voeten hebben kunnen maken. De behoorlijke Indonesische politiebeamten ondergingen hetzelfde lot.

„Goede” bekenden.

In de plaats van deze bestuurs- en politie-ambtenaren zijn gekomen „djoewara's” of bende-hoofden, die een ware terreur uitoefenen. De tegenwoordige leiders van de politie te Serang zijn lieden, die reeds jaren voor den oorlog aan de Nederlandsch-Indische recherche bekend waren als misdadigers van de ergste soort.

Daar is dan Sadeli, eens hoofd van een bende nachtwakers (lees racketeers), die in 1940 met zijn volgelingen op de pasar te Serang werd gearresteerd; dan is daar H. Armana, eens berucht bendeleider, thans tweede man van de Serangsche veldpolitie; ook dient Karidin genoemd te worden, die in de jaren voor den oorlog naam maakte als leider van een bende, welke zich specialiseerde op het stellen van karbouwen, en die in het Serangsche politie-apparaat een zeer vooraanstaande plaats inneemt, evenals de man, die luistert naar den schilderachtigen bijnaam van „Si Kilap” (= bliksem), die afkomstig is uit de strafgevangenis Tjipinang.

Trouw en Verdienste . . .

Twee der belangrijkste T.R.I.-leiders zijn ambtenaren, die eens door de Nederlandsch-Indische Regeering getooid zijn met de groote ster van trouw en verdienste, maar zich thans naar hartelust schuldig maken aan „squeezing”.

Tusschen de verschillende groepen bestaat de grootste ruzie en herrie. Zoo staat aan de ééne zijde de zoogenaamde Laskar Rajat (volksleger), welke uit het grootste geboefte bestaat, en aan den an-

deren kant de T.R.I. (de voormalige T.K.R.), welke zich eveneens misdraagt.

Tusschen deze twee groepen is de verstandhouding zeer slecht, hier en daar hebben zelfs gewapende conflicten plaats gehad, onder andere in de regentschappen Serang en Pandeglang. De strijd, welke volgens de ontvangen berichten reeds een maand aan den gang is, wordt gevoerd in de heuvels van Tjomas, waarheen de minder goed bewapende Laskar Rajat zich terugtrok, toen de T.R.I. tot den aanval overging, om in dit moeilijke terrein een guerilla-tactiek te kunnen volgen.

Betalen of . . .

Het standpunt der verschillende groepen is dat iedereen, wat hij ook is en welke positie hij ook moge bekleeden, moet betalen voor lijfsbehoud of om met rust te worden gelaten. Wie niet betaalt voelt het aan den lijve. Hij wordt doorgaans mishandeld, of... vermoord, na te zijn beschuldigd van spionage ten behoeve van den vijand.

Voorts laten terroristen de jonge meisjes uit de kampings halen om naar de huizen van verpozing der pemoeda's te worden gebracht (het huis van den assistent-resident te Serang is er één van). In de gevangenis te Serang wordt een aantal beschaafde Indonesische dames door pemoeda's gevangen gehouden.

Berichten zeggen dat ook in Bantam eenigen tijd geleden pemoeda's uit Midden-Java zijn gearriveerd.

Een gezicht op het door bommen vernielde Gerechtshof te Soerabaja, een van de laatste steunpunten der extremisten.

„Indië in nood”

De Stichting „Indië in nood, geen uur te verliezen”, Andries Bickerweg 5, doet periodiek persoverzichten verschijnen, die een belangrijke functie in de gezonde propaganda vervullen. Onder den naam „Indische Inlichtingen Dienst” worden deze overzichten aan belangstellenden toegezonden. Wij ontleenen aan het jongst verschenen overzicht het volgende van de hand van W. A. van Goudoever in „Uitzicht” te Batavia:

„Toen de Britsche troepen de boel (gevangenis) van Ambarawa veroverden, vonden zij daar een vrij groot aantal Indonesische gevangenen van de pemoeda's, de meesten oudere tanj's, maar ook jonge Javanen; zij lieten mij hun kapot geslagen ruggen zien en vertelden van de terreur, door de extremisten uitgeoefend. Als het ons Nederlandsche volk ooit ernst geweest is met zijn roeping in Indië, dan mag geen offer ons te groot zijn om dit Javaansche volk te redden uit de handen van zijn eigen vergiftigde jeugd.

De stem van Java wordt niet gehoord, omdat zij wegsterft in den terreur. De groote massa wenscht den Nederlander terug, omdat hij met al zijn fouten en gebreken toch staat als symbool van veiligheid en bescheiden welvaart; zij kan dien wensch echter niet uiten. Wat gebeuren moet is dan ook, dat door Nederland de terreur moet worden bestreden en ter zijde gesteld, daarnaast constructief worden opgebouwd om naast de Indonesische volkeren te komen staan. Deze bestrijding is geen oorlog van „volk tegen volk”, doch is ondanks bom, tank en geschut niet meer dan de sterke arm, orde herstellend, den weg banend voor terugkerende welvaart, de verwezenlijking van de Koninklijke belofte van 1942”.

Nieuw Leven

Aan het „Wekelijksch Overzicht” van den toestand in de overzeesche gebiedsdeelen, uitgaande van het bureau van den Perschef van het Ministerie van O. G. ontleenen wij:

„Moeilijke omstandigheden en teleurstellingen wachten U in de tropen. Uw Amsterdamsche humor zal U echter door alle moeilijkheden heen helpen. Gij gaat niet naar den Oost om er een kolonistenoorlog te voeren. Gij gaat er niet heen om volkeren te onderwerpen, maar om er Uw plicht te doen en de rust en den normalen toestand te herstellen”. Aldus volgens het ANP/Aneta-verslag generaal Kruls in een toespraak tot het 2e bataljon van het 7de regiment infanterie der Koninklijke Landmacht te Hampsteadpark in Engeland, waar de troepen zijn opgeleid. Het bataljon, voor het grootste deel bestaande uit Amsterdammers, vertrekt den 22sten Maart a.s. uit Southampton en is een van de 27 bataljons, die naar den Oost gaan.

Niet om een kolonistenoorlog te voeren, niet om volkeren te onderwerpen, maar om de rust en den normalen toestand te herstellen. Beter kon het niet gezegd zijn. Want de rust is nog altijd niet weergekeerd en van een normalen toestand is helaas nog slechts sprake in een deel der buitengewesten en op de zeer enkele plaatsen op Java, die in geallieerde handen zijn. Te Batavia wordt waer geregeld aan sport gedaan, de oude

Bataviasche Voetbalbond is weer opgericht, liefhebbers voor hockey worden bij elkaar geroepen. Op de Bataviasche pasars is vrijwel van alles te krijgen, zowel op het gebied van levensmiddelen als van andere benodigdheden, al moet men er hooge prijzen voor betalen. Huisbedienden hebben zich weer in grooten getale aangemeld en duizenden Indonesische arbeidskrachten bieden zich aan voor alle mogelijke werkzaamheden. Te Soerabaja is men nog niet zoover, maar ook daar begint het leven een normaal aspect te krijgen. Evenals te Batavia begint de burgerij zich weer te interesseeren voor het openbare leven. Er worden

bijeenkomsten gehouden van oude en nieuwe organisaties. De I.E.V.-Vrouwenorganisatie heropende haar afdeling Soerabaja. Zelfs te Bandoeng, waar men toch nog onder een zekeren druk leeft, ontplooft het sociale leven zich opnieuw. Er is een „Bond van Actie voor Nieuw-Indië” (B.A.N.I.) opgericht onder leiding van Dr. W. G. N. van der Sleen. Evenals te Soerabaja heeft de Vereeniging Kolonisatie Nieuw-Guinea er nieuwe levens-teekenen gegeven. Vertegenwoordigers der burgerij hebben een aandeel gekregen in het stadsbestuur. Maar buiten deze plaatsen is er nog geen rust, geen normaal leven”.

De Nederlandsche vrouw in Indië

In het nummer van 22 December 1945 staat vermeld, dat de Koloniale School niet werd heropend. In December '45 was dit dan ook nog niet het geval. De school, nu Indische School geheeten, die onder leiding staat van de directrice mej. L. S. D. Merkus, oud-hoofd Lagere Meisjesschool der Carpentier Alting Stichting te Batavia, is heropend op 4 Februari 1946.

De jonge meisjes en vrouwen, die binnenkort naar Indië hopen te vertrekken, volgen met animo de lessen, die door geschoolde leerkrachten worden gegeven. Het lesrooster omvat: moedercursus, Maleisch, Land- en Volkenkunde, Tropische Hygiëne, E.H.B.O. en verbandleer, ziekenverpleging, Ind. en Holl. koken, knippen en naaien, Ind. samenleving.

Begin Mei zal de 2e cursus in dit jaar een aanvang nemen. In het najaar hoopt de school, die onder bescherming staat van H. M. de Koningin, haar 25-jarig bestaan te herdenken.

Overzicht uit de Inheemsche Revolutionaire Pers

Terug in het vaderland.

Aan het „Indonesische persoverzicht”, dat uitgaat van den R.V.D. te Batavia, ontleenen wij het volgende, uit „Merdeka” van 7 Maart j.l.:

Mr. Ir. G. P. H. Notokoesoemo, zoon van wijlen Soesoehoenan X, die reeds 15 jaar in het buitenland voor zijn studie heeft doorgebracht, is weer in Solo terug.

„Toen de groote steden in Nederland door Nazi-Duitsland werden vernietigd”, aldus verklaarde hij, „zei een Nederlander, dat hij er niets om gaf of alle gebouwen vernield werden, omdat ze toch allemaal opgetrokken waren door afperselij van het bloed van het Indonesische volk”.

Volgens hem zou er geen eenheid zijn tusschen het Nederlandsche volk, terwijl de invloedrijkste partijen alle links georiënteerd waren.

Over zijn plannen in de naaste toekomst zei hij: „wat mijn belangstelling trekt, zijn vraagstukken op het gebied van sociale economie en indien mogelijk, wil ik mij aansluiten bij het Dep. van Welvaart”.

Nica martelt de gevangenen.

„Merdeka” van 8 Maart schrijft: Zekere Wiranatakoesoema, die onlangs uit zijn gevangenschap in Noord-Bandoeng is verlost, verklaarde, dat 1000 Indonesische mannen en vrouwen, grootendeels pemoeda's, in een groote loods gevangen gehouden werden. De Hollandsche bewakers behandelde hen op een manier die alle grenzen der menselijkheid overschrijdt. Het eten was onvoldoende en ze werden geslagen en afgesnauwd.

Sumatra's Oostkust.

Uit „Merdeka” van 11 Maart j.l.: Het Ministerie van Voorlichting ont-

ving een telegram van den volgenden inhoud (verkort).

In de achter liggende dagen heeft ter Oostkust van Sumatra een volksbeweging tegen de radja's plaats gevonden, welke zeer hevig was. Het gedrag van deze radja's, die intusschen als zoodanig zijn afgezet, wekte ten eerste het wantrouwen op. De meesten hunner zijn in de gevangenis opgesloten. Door het bestuur van Sumatra's Oostkust is bereids een bestuursorganisme samengesteld, hetwelk meer in overeenstemming is met den feitelijken toestand en mede overeenkomstig den wil des volks.

Op 5 dezer is de nieuwe resident van S.O. de heer M. Joenoes Nasoetion met de uitoefening van zijn functie begonnen. In Medan is de samenstelling van het bestuur nog niet zooals het volgens de nieuwe voorwaarden dient te zijn. Voorloopig wordt daarom het civiele gezag door de T.R.S. (afd. S.O.) gesteund door het Comité National Indonesie (K.N.I.) uitgeoefend.

De Regeering moet een revolutie beginnen!

Uit „Ra'jat” van 14 Maart j.l.:

Hr. Iskandar Tedja Soekmana gaf in een bijeenkomst in Boekit Tinggi de juiste methode aan om de volksrevolutie aan te wakkeren, alsmede de juiste stappen om de macht van de republikeinsche regering te vergrooten door o.a.:

1. Zelf een revolutie te beginnen.
2. Eenheid tusschen regeering en volk.
3. Eenheid tusschen ambtenaren en volksleiders.
4. Het woord regeering door een „fjerner” woord te vervangen.
5. Gentlemen-agreement tusschen vertegenwoordigers van K.H.I. en regeering (?)
6. Algemeene verkiezingen.